

फक्त कार्यालयीन उपयोगाकरिता

महाराष्ट्र शासन

महाराष्ट्र राज्य वनधोरण- 2008

33% वृक्षव्याप्तीकरिता जिल्हावार योजना

जिल्हा : अकोला

उप वनसंरक्षक अकोला वन विभाग
अकोला

अकोला जिल्हाची माहिती

= = = = =

1. स्थानिक व भौगोलिक वैशिष्ट्ये .

१.१ भौगोलिक स्थान

अकोला जिल्हा महाराष्ट्र राज्याच्या मध्य पूर्वेकडे वसलेला आहे. हा जिल्हा उत्तर अक्षांश 20.17 ते 21.16 आणि पूर्व रेखांश 76.7 ते 77.4 चे दरम्यान वसलेला आहे. जिल्ह्याच्या उत्तरेला गावीलगडचे डोंगर असून पूर्वेकडे अमरावती जिल्ह्यातील अंजनगांव, दर्यापुर व नांदगांव खंडेश्वर तहसील व वाशिम जिल्ह्यातील कारंजा तहसिल आहे. दक्षिण बाजुला वाशिम जिल्हा आणि पश्चिमेस बुलढाणा जिल्हा आहे.

१.२ क्षेत्र व प्रशासकीय विभाग

अकोला जिल्ह्याचे क्षेत्रफळ 5428 चौ.कि.मी. असून ते महाराष्ट्र राज्याच्या क्षेत्रफळाच्या 1.76 % आहे. अकोला जिल्ह्यामध्ये अकोला तहसील क्षेत्रफळ सर्वात जास्त म्हणजे 1134.13 चौ.कि.मी असून तेल्हारा तहसीलचे क्षेत्रफळ सर्वात कमी म्हणजे 628 चौ.कि.मी. आहे.

अकोला जिल्ह्यामध्ये तेल्हारा, अकोट, बाळापुर, अकोला, मुर्तिजापूर, पातूर, बारिशटाकळी अशा 7 तहसिली आहे. जिल्ह्याचे विभाजन होण्यापूर्वी अकोला जिल्ह्यामध्ये 13 तहसिली होत्या, दि. 1 जुलै 1998 रोजी अकोला जिल्ह्याचे विभाजन करून वाशिम जिल्ह्याची निर्मिती करण्यात आली, कारंजा, मंगरूळपीर, मानोरा, वाशिम, रिसोड व मालेगांव अशा 6 तहसिली वाशिम जिल्ह्यात समाविष्ट करण्यात आल्या. जिल्ह्यात अकोला येथे अकोला शहर महानगरपालिकेची स्थापना दि.1/10/2001 रोजी करण्यात आली. सध्या जिल्हात 1 महानगरपालिका, 5 नगर पालिका आणि 7 पंचायत समित्या आहेत. 2001 च्या जनगणनेप्रमाणे 862 वस्ती असलेली व 136 ओसाड गावे आहेत. जिल्ह्याचे मुख्यालय अकोला येथे तर विभागीय मुख्यालय अमरावती येथे आहे.

१.३ नैसर्गिक रचना

उत्तरेकडील भागात सातपुडा पर्वताच्या रांगापैकी काही भाग आहे, त्याला गावीलगडचे डोंगर असे म्हणतात. जिल्ह्याचा मध्य भाग सपाट असून अजिंठा पर्वतरांगांचा काही भाग पातूर तालुक्यात आहे. पूर्णा ही नदी या जिल्ह्याच्या उत्तर भागात सर्वात मोठी नदी असून ती पुढे तापी नदीला मिळते, त्यामुळे या खो-याला पूर्णघाट किंवा तापीघाट असे म्हणतात. अकोला शहर हे समुद्र सपाटीपासून 278.62 मिटर उंचावर आहे.

१.४ भुगर्भिय रचना

या जिल्ह्याचे क्षेत्र मुख्यतः दख्खन बस्तर लाव्हा या प्रकारच्या खडक प्रकारात येते, अशी जमीन सुपीक असे समजतात. अकोला जिल्ह्याच्या भुगर्भामध्ये विशेष उल्लेख करण्यासारखी खनिजे किंवा त्यासारखे पदार्थ आढळून येत नाहीत.

१.५ नद्यांची रचना

या जिल्ह्यातील मुख्य नदी पुर्णा असून तिचे उगमस्थान मध्य प्रदेशातील बैतुल जिल्ह्यात आहे. पुढे ही नदी अमरावती जिल्ह्यातून वाहत येवून मुर्तिजापुर तालुक्यात प्रवेश करते आणि मुर्तिजापुर, अकोला व बाळापुर या तालुक्याच्या उत्तरेकडील सिमेवरून वाहत जावून बुलढाणा जिल्ह्यात प्रवेश करते. या नदीस दक्षिणेला पेढी, काटेपुर्णा, मोर्णा, निर्गुणा, मन या उपनद्या मिळतात, या उपनद्यांपैकी काटेपुर्णा ही सगळ्यात मोठी उपनदी आहे. काटेपुर्णा नदीचे उगमस्थान वाशिम जिल्ह्यात आहे, पुढे ही नदी अकोला व मुर्तिजापुर तालुक्यातून वाहत जावून नंतर पुन्हा अकोला तालुक्यातील सांगवी या गावाजवळ पुर्णा नदीस मिळते. तसेच या जिल्ह्याच्या नैऋत्य भागातून अरुणावती व मस या नद्या वाहतात. या जिल्ह्यात एकही मोठा नैसर्गिक तलाव नाही, फक्त एकबुर्जी, महान, मोर्णा या सिंचन प्रकल्पामुळे जलाशय निर्माण झाले असून त्यात बारिशेकडील तालुक्यातील महान येथील जलाशय सर्वात मोठा व प्रेक्षणीय आहे.

१.६ हवामान व पर्जन्यमान :-

जिल्ह्याचे हवामान अत्यंत विषम आहे. उन्हाळ्यात फार जास्त तापमान राहते, मे महिन्याचे उष्णतामान 45 ते 48 डिग्री सेटीग्रेट पर्यंत चढते. तसेच हिवाळ्यात उष्णतामान साधारण डिसेंबर मध्ये सर्वात कमी म्हणजे 8 ते 10 डिग्री सेटीग्रेड उतरते. उन्हाळ्यात उष्णतामान जास्त चढत असले तरी रात्री वातावरण चांगले थंड होते.

जिल्ह्याचे सरासरी पर्जन्यमान साधारणपणे 750 ते 1000 मि.मि. आहे. जिल्ह्यात पाऊस साधारणतः जून ते ऑक्टोबर या कालावधी पडतो. जिल्ह्यात 2009 मध्ये अकोला केन्द्रावर सर्वात जास्त म्हणजे 631.10 मी.मी. तर मुर्तिजापुर केन्द्रावर सर्वात कमी म्हणजे 491.31 मी.मी. पर्जन्यमानाची नोंद झाली. ंं

1.7 जमीन

जिल्हा मुख्यतः मध्यम काळी, काळी कसदार व हलकी जमीन या जमिनीच्या तीन प्रकारात मोडतो, जिल्ह्यातील बहुतेक जमीन तुलनात्मक दृष्ट्या चांगल्या प्रतीची आहे. जिल्ह्यातील पुर्णाघाट या नावाने ओळखले

जाणारे क्षेत्र मुख्यतः उत्तर भागात पसरलेले असून तेथे काळी कसदार जमीन आहे तसेच जिल्ह्याच्या मध्यभागी कसदार जमीन आहे.

2. लोकसंख्या

2.1 अकोला जिल्ह्याची 2001 जनगणनेनुसार लोकसंख्या

2001 च्या जनगणनेनुसार जिल्ह्याची एकूण लोकसंख्या 1630239 एवढी आहे, त्यामध्ये 51.60% म्हणजे 841253 पुरुष व 48.80% म्हणजेच 788986 स्त्रिया आहेत. ही लोकसंख्या महाराष्ट्राच्या एकूण लोकसंख्याच्या 1.68% आहे. 1991 ते 2001 या दशकातील लोकसंख्या वाढीचा दर 20.58 होता.

2.2 स्त्री व पुरुष प्रमाण

2001 च्या जनगणनेनुसार जिल्ह्यात दर हजारी पुरुषांमागे 938 स्त्रिया असे आहे. ग्रामीण व नागरी भागामध्ये सदर प्रमाण सारखेच म्हणजे दर हजार पुरुषांमागे 938 स्त्रीया एवढे आहे. तर राज्यामध्ये सदर प्रमाण दर हजारी पुरुषांमागे 922 स्त्रीया एवढे आहे.

3. जमीनीचा वापर

जिल्ह्याचे 2000-01 च्या स्थायी आकडेवारीनुसार एकूण भौगोलीक क्षेत्र 542854 हेक्टर असून यापैकी लागवडी लायक क्षेत्र 477778 हेक्टर एवढे आहे तसेच एकापेक्षा अधिक वेळा लागवडीखालील आणलेले क्षेत्र 516031 हेक्टर आहे. 2000-01 नुसार अकोल्या जिल्ह्यातील अकोला तालुक्यात एकूण लागवडी खालील क्षेत्र सर्वात अधिक असून पातुर तालुक्यात सर्वात कमी आहे.

33% टक्के भौगोलीक क्षेत्र वृक्षव्याप्तीखाली आणणेकरिता करावयाची उपाययोजना

प्रस्तावना:- अकोला जिल्ह्याचे एकूण भौगोलिक क्षेत्र 542854 हेक्टर असून त्यापैकी वन विभागाकडे असलेले वन क्षेत्र एकूण 39107 हेक्टर इतके आहे. अकोला विभागाकडे असलेले वनक्षेत्राची तालुकानिहाय माहिती पुढीलप्रमाणे आहे.

तक्का क्रमांक -1

अनु क्रमांक	तालुक्याचे नाव	वनक्षेत्र (हेक्टर)
1	अकोला	2216.06
2	पातुर	20897.56
3	बार्शीटाकळी	13987.18
4	अकोट	1114.68
5	बाळापुर	70.93
6	मुर्तिजापूर	599.79
7	तेल्हारा	221.14
एकूण		39107.34

सदरचे प्रमाण एकूण भौगोलिक क्षेत्राच्या तुलनेत 7 टक्के आहे. एकूण भौगोलिक क्षेत्राच्या 33 टक्के क्षेत्र म्हणजेच जवळपास 179141 हे वनक्षेत्र पाहिजे आहे. सध्या उपलब्ध एकूण वनक्षेत्रापैकी अस्तित्वात असलेल्या कार्य आयोजनेच्या व्हॉल्युम 2 मधील परिशिष्ट xxxviii नुसार जवळपास 63 टक्के क्षेत्र हे कमी घनता असलेले (understocked) खुले क्षेत्र (blanks) व धुप झालेले अपगत (eroded) असे क्षेत्र आहे. तेंव्हा 39107 हेक्टर पैकी 63 टक्के म्हणजेच 24600 हेक्टर क्षेत्रावर वनीकरण करून ते क्षेत्र वृक्षव्यास करता येईल. त्यामुळे एकूण वनक्षेत्रापैकी 14507 हेक्टर क्षेत्र (भौगोलिक क्षेत्राचे 2.6 टक्के) हे वृक्षव्यास क्षेत्र धरता येईल. त्यामुळे सद्य परिस्थितीत वृक्षव्यास क्षेत्राचा अनुशेष 30.4 टक्के म्हणजेच 164634 हे. (179141 - 14507) इतका आहे. सदरचा अनुशेष भरून काढण्याकरीता विविध विभागाकडे असलेली एकूण जमीन संसाधनाची माहिती खालीलप्रमाणे आहे.

तक्का क्रमांक -2

विभागवार ँ क्षेत्र

अ.ु क्र.	विभागाचे नाव	उपलब्ध संसाधने	एकूण क्षेत्र	शेरा
1	महसुल विभाग	ई वर्ग जमीन पडीतजमीन व्यतिरिक्त इतर जमीन जसे गुरचरण, झाडे-झुडूपाखालील इ. एकूण क्षेत्र	12450 हेक्टर 24074 हेक्टर 36524 हेक्टर	जिल्हा सांख्यिकी अहवाला वरून माहिती
2	कृषि विभाग	शेत जमीन बिगर शेती वापराखाली पडीत लागवडी लायक नसलेली	435106 हेक्टर 5794 हेक्टर 18280 हेक्टर	वरीलप्रमाणे
3	पाटबंधारे विभाग	मोठे प्रकल्प मध्यम प्रकल्प लघु पाटबंधारे प्रकल्प	2 3 481	वरीलप्रमाणे
4	सार्वजनिक बांधकाम विभाग	राष्ट्रीय महामार्ग राज्य महामार्ग प्रमुख जिल्हा मार्ग इतर जिल्हा मार्ग ग्रामीण रस्ते	128 किमी 470 किमी 713 किमी 1884 किमी 995 किमी	वरील प्रमाणे
5	रेल्वे मार्ग	रेल्वे मार्ग	193 किमी	वरीलप्रमाणे
6	स्थानिक स्वराज्य संस्था	महानगरपालिका नगर पालिका पंचायत समित्या ग्रामपंचायती	1 5 7 542	वरील प्रमाणे

7	शिक्षण विभाग	प्राथमिक, माध्यमिक, उच्च माध्यमिक, पदवी/पदव्युत्तर, व्यावसायिक संस्था	1585	जिल्हा सांख्यिकी अहवालातून
8	आरोग्य विभाग	रुग्णालय, दवाखाने, प्राथमिक आरोग्य केंद्रे, प्राथमिक आरोग्य उप केंद्रे	260	वरीलप्रमाणे

वरील उपलब्ध माहितीचे आधारे महाराष्ट्र राज्याचे वन विषयक धोरणात नमुद केल्यानुसार एकूण भौगोलीक परिस्थितीचे अनुषंगाने 33 टक्के क्षेत्रावर वृक्षव्यास करावयाचे असल्यास ढोबळमानाने खालील प्रमाणे नियोजन प्रस्तावित करणेत येत आहे .

अकोला जिल्ह्यातील विविध विभागाकडील वनीकरणाकरिता उपलब्ध होणारे क्षेत्र

प्रपत्र-1

विभागाचे नाव	उपलब्ध क्षेत्राचा प्रकार (Agriculture Land use classification)	एकूण क्षेत्र (हेक्टर) / क्षेत्रीय संसाधने	वनीकरणा करिता संभाव्य उपलब्ध क्षेत्र (हेक्टर)	शेरा
1. महसुल विभाग	ई वर्ग जमीन	12450	6225	अंदाजे 50 टक्के क्षेत्र उपलब्ध होईल.
2. महसुल विभाग	पडीतजमीन व्यतिरिक्त इतर जमीन जसे गुरचरण, झाडे झुडूपा खालील इ.	24074	2407	अंदाजे 10 टक्के क्षेत्र उपलब्ध होईल कारण सदर जमीन इतर कामाखाली वापरात असल्याने जास्त जागा मिळणे शक्य दिसुन येत नाही.
3. कृषि विभाग	शेत जमीन	435106	103546	अंदाजे 24 टक्के क्षेत्रावर फळबाग / साग/बांबु/निलगिरी/सुबाभुळ /इतर मौल्यवान वृक्ष प्रजाती लावण्याबाबत योजना तयार करुन अंमलात आणता येईल. इतर जमीन शेतीकामाखाली वापरात असल्याने जास्त जागा मिळणे शक्य दिसुन येत नाही.
4. कृषि विभाग	बिगर शेती वापराखाली	5794	5794	सदर क्षेत्रावर फळबाग/ साग/ बांबु/निलगिरी/सुबाभुळ /इतर मौल्यवान वृक्ष प्रजाती किंवा ऍग्री-सिल्व्ही, ऍग्री-पास्चर किंवा सिल्व्ही-पास्चर मॉडेल लावण्याबाबत योजना तयार करुन अंमलात आणता येईल.
5. कृषि विभाग	पडीत लागवडी लायक नसलेली	18280	18280	सदर क्षेत्रावर साग/ बांबु/ निलगिरी/ सुबाभुळ /इतर मौल्यवान वृक्ष प्रजाती किंवा ऍग्री-सिल्व्ही, ऍग्री-पास्चर किंवा सिल्व्ही-पास्चर मॉडेल लावण्याबाबत योजना तयार करुन अंमलात आणता येईल.
6. पाटबंधारे विभाग	मोठे प्रकल्प मध्यम प्रकल्प लघु पाटबंधारे प्रकल्प	2 3 481	1500	486 प्रकल्पाजवळ प्रती प्रकल्प सरासरी 3 हेक्टर जागा उपलब्ध होईल या अनुषंगाने सदर क्षेत्र वृक्षव्याप्त करता येईल.
7. सार्वजनिक बांधकाम विभाग	राष्ट्रीय महामार्ग राज्य महामार्ग	128 किमी 470 किमी	1047	प्रति किलोमीटर दोन्ही बाजुस दोन मीटर जागा उपलब्ध होईल या प्रत्याशेने प्रति

	प्रमुख जिल्हा मार्ग इतर जिल्हा मार्ग ग्रामीण रस्ते एकूण किमी	713 किमी 1884 किमी 995 किमी 4190 किमी		किमी 0.25 हे. क्षेत्र उपलब्ध होईल. रस्त्यालगत वृक्षारोपण कार्यक्रम राबविता येईल.
8. रेल्वे मार्ग	रेल्वे मार्ग	193 किमी	25	प्रति किलोमीटर दोन्ही बाजुस दोन मीटर जागा उपलब्ध होईल या प्रत्याशेने प्रति किमी 0.25 हेक्टर क्षेत्र उपलब्ध होईल असे लक्षात घेता एकूण हेक्टरचे गूणन करण्यात आले आहे. रेल्वेरुळाचे बाजुने वृक्षारोपण कार्यक्रम राबविता येईल.
9. स्थानिक स्वराज्य संस्था	महानगरपालिका नगर पालिका पंचायत समित्या ग्रामपंचायती	1 5 7 542	749	अंदाजित प्रति महानगरपालिका 100 हेक्टर, नगरपालिका 20 हेक्टर व पंचायत समित्या व ग्रामपंचायत 1 हेक्टर लक्षात घेता एकूण 749 हेक्टर क्षेत्र गट लागवड साठी उपलब्ध होईल.
10. शिक्षण विभाग	प्राथमिक, माध्यमिक, उच्च माध्यमिक, पदवी/पदव्युत्तर, व्यावसायिक संस्था	1585	396	प्रति संस्था 0.25 हेक्टर उपलब्ध होईल असे लक्षात घेऊन क्षेत्र निश्चित करण्यात आले आहे.
11. आरोग्य विभाग	रुग्णालय, दवाखाने, प्राथमिक आरोग्य केंद्रे, प्राथमिक आरोग्य उप केंद्रे	260	65	प्रति संस्था 0.25 हेक्टर उपलब्ध होईल असे लक्षात घेऊन क्षेत्र निश्चित करण्यात आले आहे.
12. वन विभाग	राखीव व संरक्षित व इतर वने	39107	24600	एकूण वनक्षेत्रापैकी अंदाजे 24600 हे. क्षेत्रावर वनीकरण आवश्यक आहे व उर्वरित 14507 हे. क्षेत्र वृक्षव्यास आहे असे धरून वनीकरण प्रस्तावित करण्यात येत आहे.
(अ) एकूण वृक्षव्यास करावयाचे क्षेत्र			164634	
(ब) वन विभागाकडील वृक्षव्यास क्षेत्र (अनुक्रमांक 12 वरील शेरा रकान्यात दिल्यानुसार)			14507	एकूण वनक्षेत्रापैकी अंदाजे 24600 हे. क्षेत्रावर वनीकरण आवश्यक आहे व उर्वरित 14507 हे. क्षेत्र वृक्षव्यास आहे असे धरून वनीकरण प्रस्तावित करण्यात येत आहे.

राज्य वन धोरणा नुसार उद्दिष्टपुर्ततेसाठी आवश्यक 33 टक्के वृक्षव्यास क्षेत्र (अ) + (ब)	179141	
--	--------	--

टिप:- वरिलपैकी कृषि विभागाकडील क्रमांक 4 व 5 वरील क्षेत्राची गाववार माहिती विहित प्रपत्र क्रमांक अ , ब, क व ड मध्ये सोबत सहपत्रित केलेली आहे . वरील प्रमाणे क्षेत्रात वृक्षव्यातीकरिता खालीलप्रमाणे वनीकरण/रोपवने प्रस्तावित करणेत येत आहे .

प्रपत्र-2

जमीनीचा प्रकार	वनीकरणा करिता प्रस्तावित एकूण क्षेत्र	Block planatation	Agri-silvi Plant.	Horti.Plan t.	Linear plant.	Silvi. Plant.	शेरा
ई वर्ग जमीन	6225	6225	0	0	0	0	
पडीतजमीन व्यतिरिक्त इतर जमीन जसे गुरचरण, झाडे झुडूपा खालील इ .	2407	2407	0	0	0	0	
शेत जमीन	103546	20000	20000	60000	0	3546	
बिगर शेती वापराखाली	5794	1000	1000	1000	0	2794	
पडीत लागवडी लायक नसलेली	18280 ü	8280	0	0	0	10000	
मोठे प्रकल्प मध्यम प्रकल्प लघु पाटबंधारे प्रकल्प	1500	500	0	0	0	1000	
राष्ट्रीय/राज्य महामार्ग प्र. जि. मार्ग इ. जि.मार्ग ग्रामीण रस्ते	1047	0	0	0	1047	0	
रेल्वे मार्ग	25	0	0	0	25	0	
महानगरपालिका नगर पालिका पंचायत समित्या ग्रामपंचायती	749	749	0	0	0	0	
प्राथमिक, माध्यमिक, उच्च माध्यमिक, पदवी/पदव्युत्तर, व्यावसायिक संस्था	396	96	0	0	300	0	
रुग्णालय, दवाखाने, प्राथमिक आरोग्य केंद्रे, उप केंद्रे	65	5	0	0	60	0	
वन विभाग राखीव व संरक्षित व इतर वने	24600	0	0	0	0	24600	

एकूण	164634	39262	21000	61000	1432	41940	
------	--------	-------	-------	-------	------	-------	--

प्रपत्र-3

प्रस्तावित वनीकरण/रोपवनांकरिता अपेक्षित खर्च

जमीनीचा प्रकार	वनीकरण करिता प्रस्तावित एकूण क्षेत्र	अपेक्षित खर्च (रु. हजारात)
ई वर्ग जमीन	6225	93375
पडीतजमीन व्यतिरिक्त इतर जमीन जसे गुरचरण, झाडे झुडूपा खालील इ.	2407	36105
शेत जमीन	103546	1753190
बिगर शेती वापराखाली	5794	86910
पडीत लागवडी लायक नसलेली	18280	274200
मोठे प्रकल्प मध्यम प्रकल्प लघु पाटबंधारे प्रकल्प	1500	22500
राष्ट्रीय/राज्य महामार्ग प्र. जि. मार्ग इ. जि. मार्ग ग्रामीण रस्ते	1047	10470
रेल्वे मार्ग	25	250
महानगरपालिका नगर पालिका पंचायत समित्या ग्रामपंचायती	749	11235
प्राथमिक, माध्यमिक, उच्च माध्यमिक, पदवी/पदव्युत्तर, व्यावसायिक संस्था	396	4440
रुग्णालय, दवाखाने, प्राथमिक आरोग्य केंद्रे, प्राथमिक आरोग्य उप केंद्रे	65	675
वन विभाग	24600	369000
एकूण	164634	2662350

टिप:- वरील प्रमाणे अपेक्षित खर्च काढणे कामी गट लागवड करिता रु.15000 प्रति हेक्टर, ऍग्रि-सिल्व्ही रोपवन नमुन्यासाठी रु.10000 प्रति हेक्टर, हॉर्टीकल्चर नमुन्यासाठी रु.20000 प्रति हेक्टर, लिनिअर नमुन्यासाठी रु.10000 प्रति हेक्टर व सिल्व्ही. रोपवन नमुन्यासाठी रु.15000 प्रति हेक्टर असे अंदाजित दर धरण्यात आले आहे.

सदर योजना राबवावयाची झाल्यास काम करणा-या यंत्रणा खालील प्रमाणे राहतील.

प्रपत्र-4

जमीनीचा प्रकार	वनीकरण करिता प्रस्तावित एकूण क्षेत्र	कार्य करणारी यंत्रणा
ई वर्ग जमीन	6225	सामाजिक वनीकरण विभाग 50 टक्के क्षेत्र वन विभाग 50 टक्के क्षेत्र
पडीतजमीन व्यतिरिक्त इतर जमीन जसे गुरचरण, झाडे झुडूपा खालील इ.	2407	सामाजिक वनीकरण विभाग 50 टक्के क्षेत्र व अशासकीय संस्था 50 टक्के
शेत जमीन	103546	कृषि विभाग 90 टक्के क्षेत्र सामाजिक वनीकरण विभाग 10 टक्के क्षेत्र
बिगर शेती वापराखाली	5794	कृषि विभाग 90 टक्के सामाजिक वनीकरण विभाग 10 टक्के
पडीत लागवडी लायक नसलेली	18280 ü	कृषि विभाग 50 टक्के सामाजिक वनीकरण विभाग 50 टक्के
मोठे प्रकल्प, मध्यम प्रकल्प, लघु पाटबंधारे प्रकल्प	1500	पाटबंधारे विभाग
राष्ट्रीय/राज्य महामार्ग प्र. जि. मार्ग इ. जि. मार्ग ग्रामीण रस्ते	1047	बांधकाम व दळणवळण विभाग
रेल्वे मार्ग	25	रेल्वे विभाग
महानगरपालिका नगर पालिका पंचायत समित्या ग्रामपंचायती	749	स्थानिक स्वराज्य संस्थाचे संबंधित विभाग
प्राथमिक, माध्यमिक, उच्च माध्यमिक, पदवी/पदव्युत्तर, व्यावसायिक संस्था	396	शिक्षण विभाग
रुग्णालय, दवाखाने, प्राथमिक आरोग्य केंद्रे, प्राथमिक आरोग्य उप केंद्रे	65	आरोग्य विभाग
वन विभाग	24600	वन विभाग
एकूण	164634	

राष्ट्रीय/राज्य महामार्ग प्र.जि. मार्ग इ. जि.मार्ग ग्रामीण रस्ते	1047	210	2094	210	2094	209	2094	209	2094	209	2094	10470
रेल्वे मार्ग	25	5	50	5	50	5	50	5	50	5	50	250
महानगरपालिका नगर पालिका पंचायत समित्या ग्रामपंचायती	749	150	2247	150	2247	150	2247	150	2247	149	2247	11235
प्राथमिक, माध्यमिक, उच्च माध्यमिक, पदवी / पदव्युत्तर, व्यावसायिक संस्था	396	79	888	79	888	79	888	79	888	80	888	4440
रुग्णालय, दवाखाने, प्राथमिक आरोग्य केंद्रे, प्राथमिक आरोग्य उप केंद्रे	65	13	135	13	135	13	135	13	135	13	135	675
वनविभाग	24600	4920	73800	4920	73800	4920	73800	4920	73800	4920	73800	369000
एकूण	164364	32927	532470	32927	532470	32926	532470	32927	532470	32927	532470	2662350

प्रपत्र-6

जमीनीचा प्रकार	वनीकरणा करिता प्रस्तावित एकूण क्षेत्र	वनेतर क्षेत्रात वनीकरणाच्या प्रकारानिहाय वनीकरणासाठी लागणारा खर्च (रक्कम रुपये हजारात)									
		Block planatation		Agri-silvi Plant.		Horti.Plant		Linear plant.		Silvi. Plant.	
वर्ष/ लागणारे अनुदान-----		क्षेत्र हेक्टर	लागणारी रक्कम	क्षेत्र हेक्टर	लागणारी रक्कम	क्षेत्र हेक्टर	लागणारी रक्कम	क्षेत्र हेक्टर	लागणारी रक्कम	क्षेत्र हेक्टर	लागणारी रक्कम
कायम गुरचरण व इतर	6225	6225	93375	0	0	0	0	0	0	0	0
लागवडीलायक परंतु पडीत	2407	2407	36105	0	0	0	0	0	0	0	0
शेत जमीन	103546	20000	300000	20000	200000	60000	1200000	0	0	3546	53190
बिगर शेती वापराखाली	5794	1000	15000	1000	10000	1000	20000	0	0	2794	41910
पडीत लागवडी लायक नसलेली	18280	8280	124200	0	0	0	0	0	0	10000	150000
मोठे प्रकल्प मध्यम प्रकल्प लघु पाटबंधारे प्रकल्प	1500	500	7500	0	0	0	0	0	0	1000	15000
राष्ट्रीय/राज्य महामार्ग प्र. जि. मार्ग इ. जि.मार्ग ग्रामीण रस्ते	1047	0	0	0	0	0	0	1047	10470	0	0
रेल्वे मार्ग	25	0	0	0	0	0	0	25	250	0	0

महानगरपालिका नगर पालिका पंचायत समित्या ग्रामपंचायती	749	749	11235	0	0	0	0	0	0	0	0
प्राथमिक, माध्यमिक, उच्च माध्यमिक, पदवी/पदव्युत्तर, व्यावसायिक संस्था	396	96	1440	0	0	0	0	300	3000	0	0
रुग्णालय, दवाखाने, प्राथमिक आरोग्य केंद्रे, प्राथमिक आरोग्य उप केंद्रे	65	5	75	0	0	0	0	60	600	0	0
वन विभाग	24600	0	0	0	0	0	0	0	0	24600	369000
एकूण	164634	39262	588930	21000	210000	61000	1220000	1432	14320	41940	629100

तरी अकोला जिल्ह्याकरीता ३३ टक्के भौगोलिक क्षेत्र वृक्ष व्यास करावयाचे झाल्यास वरिल प्रमाणे योजना राबवावी लागेल. या नियोजनात जास्तीत जास्त क्षेत्र हे खाजगी शेतीतील क्षेत्रातून प्राप्त होणार आहे. तथापि त्याकरिता शेतीक्षेत्रात लवकर वाढणा-या व उत्पन्न देणा-या वृक्ष प्रजातींची रोपवन योजना आखून त्याकरिता शेतक-यांना भरीव अनुदान व बाजारपेठ उपलब्ध करून देणे आवश्यक राहिल. एकदा अश्या बाजारपेठ उपलब्ध झाल्यास अश्या प्रकारच्या वनीकरणास प्रोत्साहन मिळणे अपेक्षित असून त्यामुळे ३३ टक्के भौगोलिक क्षेत्र वनाखाली येणे सहज शक्य होईल. याकरिता हरियाणा राज्याने शेती क्षेत्रावर वाढविलेल्या पॉपलर प्रजाती रोपवनासाठी केलेल्या नियोजनाची माहीती घेता येईल. अकोला जिल्ह्यात शिघ्र गतीने वाढणारे बांबू तसेच निलगिरी व सुबाभुळ प्रजातीचा याकरिता विचार होऊ शकेल. तसेच महारुख ही प्रजाती देखील शेताचे बांधावर लागवड करता येईल. विशिष्ट गोलाई वर्गातील कडूनींब/बाभूळ वा तत्सम महत्वपूर्ण प्रजाती शेतामध्ये जतन केल्यास त्याकरिता दरवर्षी विशिष्ट अनुदान देण्याबद्दल देखील विचार करता येईल. अशा त-हेने उपाय योजना केल्यास महाराष्ट्राच्या राज्य धोरणात दिलेले ३३ टक्के भौगोलिक क्षेत्र वृक्ष व्यास करण्याचे उद्दिष्टांची पूर्तता करणेत येईल.

उपवनसंरक्षक
अकोला वन विभाग
अकोला
